

Каріков Сергій Анатолійович
Національний університет цивільного захисту України, Харків,
Підгородецька Інна Юріївна
Національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва, Харків

ГУМАНІТАРНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ І ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ

Рассмотрено понятие гуманитарной культуры, основные проблемы гуманитаризации молодежи. Предложены некоторые пути развития гуманитарной культуры современного студенчества.

The concept of humanitarian culture and basic problems of youth' humanitarization are considered. Some ways of the development of humanitarian culture of the modern students are offered.

Розвиток людства на початку ХХІ сторіччя передбачає ґрунтовне осмислення відповідно до сучасного рівня соціально-гуманітарного знання. Класичні характеристики суспільства новітньої доби як “постіндустріального” або “інформаційного”, надані Дж. Беллом, О. Тоффлером, у наш час поглиблено й уточнено. Зокрема, набуває поширення характеристика сучасного соціуму як “суспільства знань”.

У 2005 р. ЮНЕСКО підготовано “Всесвітню доповідь 2005 року: На шляху до суспільства знання”, у якій обґрунтовані необхідність і значення переходу від концепції інформаційного суспільства до концепції суспільства знання. У цьому документі зазначено: поняття “інформаційне суспільство” визначається технологічними досягненнями, поняття ж “суспільство знань” передбачає ширші параметри (соціальні, психологічні, етичні, аксіологічні) [1, с. 30].

П. Друкер вважає, що знання та компетентність є стратегічними ресурсами сучасного суспільного виробництва, а класові відмінності пов'язані головним чином з освітнім рівнем. На думку дослідника, ця обставина кардинально змінює структуру суспільства. П. Друкер доходить висновку, що необхідно фокусувати увагу передусім на смислі інформації, а не на технічних засобах, які дають змогу її збирати [2, с. 172].

Фундаментальною особливістю сучасного “суспільства знань” є зростання уваги до людини, що знаходить виявляє себе передусім у гуманізації системи освіти. В. Волчкова визначає поняття “гуманізація освіти” як створення освітньої соціальної системи, що відповідає гуманістичним цінностям та ідеалам, оскільки в центрі процесу навчання перебуває людина. Шлях до цього прокладає гуманітаризація освіти – наповнення або доповнення освітньої програми відповідним змістом через включення в навчальний процес циклу гуманітарних дисциплін. Унаслідок цього студенти, окрім професійних знань та навичок, набувають необхідного для кожної культурної людини мінімуму знань про історію розвитку людського суспільства і власного народу, про його літературу, мистецтво, релігію, морально-естетичні цінності [3]. Зважаючи на це, дослідження гуманітарної культури студентства є **актуальним**.

Гуманітаризація освіти, на нашу думку, має допомогти у подоланні низки негативних тенденцій, характерних для значної частини сучасного молодіжного середовища. До них можна віднести необізнаність із культурною спадщиною людства, нехтування загальнолюдськими моральними нормами, відсутність стійких життєвих цілей, утилітарне ставлення до життя. Так, зокрема, дослідження моральної культури, здійснене в середовищі студентів

Рівненського державного гуманітарного університету та Кременецького обласного гуманітарного інституту імені Т. Шевченка, виявило низку проблем. За даними дослідження, лише 11,6% студентів мають ґрунтовні знання із запропонованої тематики (упевнене, підкріплене відповідними тезами, подання своєї думки, доведення її доцільності); 40,3% студентів мають загалом правильні погляди стосовно запропонованої в бесідах тематики, але не можуть довести їх правомірність, легко піддаються впливу інших думок, не мають внутрішньої переконаності щодо власної позиції; 48,1% респондентів відзначаються помилковими поглядами стосовно проблем, які обговорювалися, або не можуть висловити свою думку щодо них. Аналіз та узагальнення відповідей студентів, які характеризують ціннісну сферу, засвідчили: гарне життя і щастя людини значна кількість респондентів (69,5%) пов'язують із наявністю грошових заощаджень, які “сприяють вирішенню багатьох проблем”, “дають змогу жити так, як тобі хочеться”, “дозволяють подорожувати різними країнами”. Зустрічалися відповіді й такого типу: “гарне життя – це коли не треба ні про що думати, адже в тебе все є”, “щаслива людина – та, в якої є все”. До основних людських чеснот 30,3% студентів відносять “уміння пристосовуватися”, “уміння завжди вийти сухим із води”, “силу”, “переконаність у своїй правоті” [4], що навряд чи можна вважати фундаментальними загальнолюдськими цінностями.

Серйозні проблеми спостерігаємо і в середовищі студентів-гуманітаріїв. Матеріали бесід із ними віддзеркалюють, зокрема, такі позиції: професія – це “тільки заробіток, необхідність”, її отримання – це “задоволення тільки матеріальних потреб”, а найвищі духовні потреби реалізуються “в інших видах діяльності – більш цікавих”. Для

найбільш повної реалізації творчого потенціалу особистості, для досягнення стану творчого натхнення частина студентів вважає за можливе застосування “легких” наркотичних препаратів, підкріплюючи свою думку прикладами з літератури, історії, мистецтва. Зрозуміло, що таке поверхнєве, легковажне ставлення до майбутньої професійної діяльності й можливостей самореалізації свідчить про низький рівень грамотності студентів із цих питань, готовності до творчого самовираження своїх здібностей та відсутність зацікавленості [5, с. 151]. Зміни на краще у свідомості молоді великою мірою залежать від того гуманістичного змісту, який має існувати у середовищі кожного навчального закладу.

Гуманітарна складова освіти дає змогу людині стати особистістю, оволодіти культурними здобутками, реалізувати власні здібності на користь собі, своєму оточенню, суспільству, державі. Характеристикою цього компонента освіти постає гуманітарна культура особистості. Л. Мардахаєв визначає її як базове особистісне утворення, що сприяє інтеріоризації цінностей загальнолюдської культури, їх реалізації у практичній життєдіяльності випускника ВНЗ [6, с. 229]. О. Галус наголошує: гуманітарна культура сприяє вихованню людини, яка сумнівається, але не безпринципної, а такої, що все піддає сумніву, досить чітка в оцінках, відстоює свої переконання, але здатна й до їхнього перегляду [7, с. 38].

До фундаментальних принципів гуманітаризації освітнього процесу в сучасних ВНЗ Д. Полежаєв відносить:

- посилення гуманістичних мотивів в усіх курсах, що викладаються студентам;

- упровадження в навчальний процес дисциплін, що вивчають суспільство і людину (соціологічних досліджень, психології, теорії культури, гуманітарних наук);
- спрямованість організації навчального процесу на розвиток індивідуальних здібностей особистості [8, с. 46].

Погоджуючись із міркуваннями Д. Полежаєва, вважаємо за доцільне дещо доповнити й конкретизувати їх. На нашу думку, серед основних шляхів формування гуманітарної культури особистості в сучасному освітньому середовищі має бути виокремлена постійна співпраця між викладачами й студентами. Вона може набувати різноманітних форм – від творчих дискусій під час занять, що поглиблюють розуміння молоддю складних проблем сьогодення (економічних, політичних, екологічних, соціокультурних) за допомогою навчального матеріалу, до активного використання резервів позанавчального часу. У цьому аспекті широкі можливості має кураторська діяльність, яку не повинні вичерпувати обговорення викладачем зі студентами поточних результатів навчання. Організація кураторських годин з обговоренням актуальних питань сучасного життя, відвідування театрів, музеїв, концертних залів, екскурсії для ознайомлення з містом, у якому навчаються студенти – всі ці методи, як засвідчує практика, є ефективним засобом впливу на свідомість молоді щодо поглиблення її гуманітаризації. Розуміння викладачем основних проблем студентів, щире прагнення допомогти в їх розв'язанні – важливий крок в напрямі формування гуманітарної культури особистості.

Література

1.Наумкина Е.А. От информационного общества к обществу знаний: образовательный аспект / Е.А. Наумкина // Філософія науки: традиція та інновації. — 2009. — Вип. 1. — С. 30—37.

2.Друкер П.Ф. Задачи менеджмента в XXI веке / П.Ф. Друкер ; пер. с англ. — М. : Вильямс, 2004. — 272 с.

3.Волчкова В. Гуманизация технического образования через гуманитаризацию как педагогическая возможность в условиях нового социального заказа [Электронный ресурс] / В. Волчкова. — Режим доступа : <http://journal.sakhgu.ru/work.php?id=62>.

4.Лукач О. Моральна культура студентів (результати емпіричного дослідження) [Електронний ресурс] / О. Лукач. — Режим доступа : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2009_2/Lukach%2520O..pdf.

5.Кривошеєва Г. Творча самореалізація студентів гуманітарного напрямку підготовки як педагогічна проблема / Г. Кривошеєва // Гуманізація навчально-виховного процесу. — Слов'янськ, 2011. — Вип. LV. — Ч. II. — С. 147–154.

6.Мардахаев Л.В. Гуманитарная составляющая в подготовке выпускника вуза / Л.В. Мардахаев // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. — 2011. — Педагогічні науки. — № 20 (231). — Ч. II. — С. 229–235.

7.Галус О.М. Загальнотеоретичні підходи до управління професійною підготовкою фахівців у ВНЗ / О.М. Галус // Вісник Житомирського державного університету. — 2011. — Вип. 54. — Педагогічні науки. — С. 37–41.

8.Полежаев Д.В. Наука и образование: проблемы гуманитаризации (ментальный аспект исследования) / Д.В. Полежаев // Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць. — Полтава, 2011. — С. 42–48.